

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK
SOCIALVÅRD

SAMHÄLLETS BARNAVÅRD
ÅR 1952

KUNGL. SOCIALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1954

INLEDNING

TILL

Samhällets barnavård / Kungl. Socialstyrelsen = [Public child welfare] / [Social Welfare Board]. – Stockholm, 1934-1962. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1928-1960.

År 1931, år 1934 utgiven av Statistiska centralbyrån.

1931-1949 med innehållsförteckning och sammanfattning på franska. 1950-1960 med innehållsförteckning och sammanfattning på engelska.

1937-1949 med parallelltitel på franska: Protection de l'enfance. 1951-1960 med parallelltitel på engelska: Public child welfare.

Efterföljare:

Socialhjälpen / Kungl. Socialstyrelsen = [Social assistance] / [Social Welfare Board]. – Stockholm, 1959-1962. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1957-1960

Socialvården / Statistiska centralbyrån = Social welfare statistics / National Central Bureau of Statistics. – Stockholm, 1963-1983. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1961-1981

Samhällets barnavård år 1952.

Digitaliserad av Statistiska centralbyrån 2012.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK
SOCIALVÅRD

SAMHÄLLETS BARNAVÅRD
ÅR 1952

KUNGL. SOCIALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1954

OFFICIAL STATISTICS OF SWEDEN
SOCIAL WELFARE

PUBLIC CHILD WELFARE
1952

SOCIAL WELFARE BOARD

STOCKHOLM 1954

KUNGL. BOKTRYCKERIET P. A. NORSTEDT & SÖNER

F Ö R O R D

Socialstyrelsen får härmed framlägga berättelse angående kommunernas barnavård år 1952. Den förebyggande verksamhet barnavårdsnämnderna utövar har i år behandlats utförligare än tidigare.

Inom styrelsen har ledningen av hithörande arbeten handhåfts av förste aktuarien Gustaf Holmstedt, under vilkens överinseende berättelsen utarbetats av amanuensen Jonas Elmdahl.

Stockholm i juni 1954.

ERNST BEXELIUS

ERLAND v. HOFSTEN

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.
Sammanfattning på engelska	6
I. Barnavårdsnämndernas verksamhet enligt barnavårdslagen	9
Primärmaterial	9
Förebyggande åtgärder	9
Skyddsuffostran	11
Samhällsvård	18
Vårdkostnader under året för omhändertagna barn	22
Fosterbarn	24
Historisk återblick	26
II. Barnavårdsmannaskap och bidragsförskott	28
III. Barnhemmen och ungdomsvårdsskolorna år 1953	29

CONTENTS

	Page
Summary in English	6
I. <i>The activity of the child welfare committees according to the Child Welfare Law</i>	9
Primary material	9
Preventive measures	9
Reform training	11
Public assistance	18
Expenses of children taken care of ..	22
Foster children	24
Historical review	26
II. <i>Child welfare guardians and maintenance advances</i>	28
III. <i>Children's homes and juvenile institutions in 1953</i>	29

Summary

Laws on Public Child Welfare

On public child welfare there are regulations in several laws, the most important of which is the Child Welfare Law of 1924 (amended in 1934, 1936 and 1945). According to this Law every municipality must have a child welfare committee, which in special cases can interfere and provide protection, care or education for children and young people either through preventive measures or by taking charge of them for reform training or public assistance. The child welfare committee also supervises the foster care.

According to laws other than the Child Welfare Law it is the duty of the child welfare committee among other things to appoint child welfare guardians and to treat cases concerning the advancing of allowances for children, the so called maintenance advances.

The *preventive measures* can for children under 18 years consist of a warning to the parents, a warning to the child, prescription to utilize a suitable institution designed to supplement home training (e. g. day nurseries, vocational welfare schools, kindergartens) or to provide the child with a suitable occupation prescribed by the child welfare committee. Persons aged 18—21 may be kept by the committee to living an orderly life, or measures may be taken to provide work, when required. Reform training may be taken to when the circumstances are such that an interference ought to be done even against the consent of the parents. Hereto belong all cases of delinquency or children in danger of becoming delinquent, but also cases of mistreatment and serious neglect or some other danger to life or health. Before taking charge of a person for reform training, preventive measures should have been taken, so that no one should be separated from his home until it has proved impossible to obtain correction any other way. A child improperly cared for or in need of special care may be taken charge of for *public assistance*, provided that an allowance alone is not sufficient. However, this action always requires the consent of the parents. By *foster child* is meant every child less than 16 years of age who is reared in another private home than that of his parents or with a specially appointed guardian. Children taken charge of

for reform training or public assistance, who have been boarded out in private homes within the district of the responsible child welfare committee are expected from the supervision of foster children done by these committees.

Preventive Measures

In 1952 the number of persons subject to preventive measures amounted to 7 366. Of these 5 523 (75 %) were boys. One tenth was under 7 years of age, half between 7 and 16 years and a good third over 16 years old. The number of children, born out of wedlock, was 9 %. As a comparison can be mentioned that of all children under the age of 18 of the whole population about 5 % are born by unmarried mothers. Of the total number of persons with preventive measures 191 had been taken charge of for reform training during 1952.

Reform Training

In 1952 reform training was given 931 children under 18 years and to 98 persons over 18 years old. The number of persons taken charge of for reform training for the whole year or part of it was 6 919, that is about the same number as in 1951. About 60 % of the children were boys. One fifth of the total number were born by unmarried mothers. 47 % of the children were of school-age (7—16 years), 13 % under, and 40 % above school-age.

Reasons for the charge were neglect mistreatment or other danger to life or health, danger of becoming delinquent, and delinquency in about the same proportion. In the country 47 % of the children were in danger of becoming delinquent, and 24 % were delinquents. In the towns on the other hand, 30 % were children in danger of becoming delinquent and 50 % actual delinquents. Of those, who had been taken care of in the country, 65 % lived in private homes and 12 % in juvenile institutions. The corresponding percentage figures for the towns were 47 and 35.

Public Assistance

In 1952 (the whole year or part of it) 26 585 children had been subject to public assistance. In this number — about the same as in 1951 —

there are included 9 982 children who had been taken charge of during the year. Of all children charged for public assistance 56 % were boys. The number of illegitimate children was 38 %. Half of the children were in the age of between 7 and 16 years, 46 % were under 7 years, and 5 % over 16 years. As a reason for the interference had usually been stated need in the home and improper care, more seldom illness (in 12 % of the cases). About 60 % of the children charged for public assistance stayed in private homes, 35 % stayed at children's institutions and 11 % at «some other institutions».

Supervision of Foster Children

The number of foster children supervised by the child welfare committees in 1952 were 30 400. Of these 52 % were born out of wedlock (about the percentage of illegitimate children of the whole population, see above under «Preventive Measures»). Less than 7 years old were 35 %, while 61 % were between 7 and 16 years and 5 % over 16 years old.

Expenses of Care

The figures of the expenses of care for the aided children refer to the direct gross expenses for the care of the children, irrespective of whether the expenses have been repaid from other sources or not. No expenses of care had been stated for 12 % of the children taken charge of. For the other 88 % the child welfare committees had paid altogether 16.4 mill. Sw. cr., of which 15.1 mill. cr. paid for expenses of care and the rest, 1.3 mill. cr. paid the expenses of equipment, travelling and so on. Three fifth of the total sum had been paid for children and young people reared in private homes. The average cost for these children was 57 cr. per person and month. For the foster children the compensation paid to the foster parents should be stated. The average fee for all foster children, who were kept for a monthly fee in 1952, was 48 Sw. cr. per month. Since 1940 the corresponding average fee has been constantly rising from one year to the other.

Child Welfare Guardians and Maintenance Advances

A child welfare guardian is appointed for all children, born by unmarried mothers and in special cases for children born within a marriage.

At the end of 1952 child welfare guardians were appointed for 23 948 children born within marriage, and for 85 934 children, born out of wedlock.

At the end of 1952 there were altogether 2 139 child welfare guardians 1 446 of which were men and 693 women. In the country the female guardians were relatively few (25 %), whereas they were in majority in the towns (73 %).

If the father of an illegitimate child or a divorced father fails to pay the maintenance he has been sentenced to or has agreed upon, the child welfare committee grants maintenance advances, in 1952 at the maximum rate of 287 Sw. cr., per year and child. In 1952 there were 40 192 children with maintenance advances, which is 3 % more than in 1951. The sum granted had increased from 7,87 mill. cr. in 1951 to 9,35 mill. cr. in 1952. Fathers with maintenance obligations repaid 3,8 mill. cr. in 1952.

Children's Homes and Juvenile Institutions.

There is a special plan for the regulation of the child welfare for each province. At the end of 1952 there were 277 children's homes, with altogether 6 014 places, in the whole country. Of the 226 children's homes according to the plans, 37 were *infants' homes* for care of babies, who are not accompanied by their mothers. 22 were *maternal homes* for the care of infants with mothers and 12 a combination between these. 103 were *provisional homes* for the temporary care, training, and observation of children one year old or more and 52 *permanent homes* for the care and training of children aged one year or more for a longer period of time. In 1952 12 995 children and 1 343 mothers were taken care of in children's homes according to the plans. This means that 78 % of the available places were used.

Juvenile delinquents who have been taken charge of for reform training and whom it has not been thought advisable to board out in foster homes or children's institutions, are usually taken to some juvenile institution. At the end of 1952 there were 23 juvenile institutions with altogether 809 places. At the same time the juvenile institutions had 1 515 pupils, 43 of which were boarded out and 809 discharged on probation. The other 663 stayed in the schools.

I. Barnavårdsnämndernas verksamhet enligt barnavårdslagen

Primärmaterialet

Barnavårdsstatistikens primärmaterial utgöres av uppgifter, som barnavårdsnämnderna varje år lämnar till socialstyrelsen. De flesta uppgifterna hämtas från nämndernas förteckningar över barn, som varit föremål för ingripande i en eller annan form enligt barnavårdslagen. Dessutom förekommer uppgifter, som avser barnavårdsmannaskap, bidragsförskott m. m. Den blankett, som användes år 1952, hade, med några smärre avvikelser, samma utseende som 1951 års blankett.

Barnavårdsnämnd skall finnas i varje kommun. Genom kommunreformen, som trädde i kraft 1 januari 1952, fick ett stort antal kommuner uppge sin självständighet genom sammanslagning med andra kommuner. Detta har haft till följd att antalet barnavårdsnämnder minskat från 2 389 år 1951 till 1 037 år 1952. Då många barnavårdsnämnder sålunda fick överta flera tidigare nämnders verksamhet och nämnderna i många fall dessutom erhöll nya ledamöter, har svårigheterna vid avlämnandet av uppgifter för år 1952 varit både stora och många. De handlingar, ur vilka barnavårdsnämnderna hämtar sina uppgifter, var i många fall ofullständiga eller på villovägar, vilket dels medförde dröjsmål med insändandet av uppgifterna, dels medförde att uppgifterna vid granskning visade sig innehålla felaktigheter, som endast kunde elimineras genom omfattande korrespondens med nämnderna.

Förebyggande åtgärder

Barnavårdsnämnderna skall enligt § 22 i barnavårdslagen vidta åtgärder beträffande

a) barn under 16 år, som i föräldrahemmet misshandlas eller vanvårdas eller på annat sätt utsättes för fara till sin kroppsliga eller själsliga hälsa;

b) barn under 16 år, som genom föräldrarnas lastbarhet, vårdslöshet eller oförmåga att fostra barnet är i fara att bli vanartat;

c) barn under 18 år, som är så vanartat att särskilda uppfostringsåtgärder krävs samt

d) ungdomar mellan 18 och 21 år, som för ett oordentligt, lättjefullt eller sedeslöst liv eller eljest visar svår oart.

I de fall då nämnd anser rättelse möjlig utan att barnet behöver skiljas från hemmet, kan den besluta om förebyggande åtgärder enligt § 23. Detta innebär, att föräldrarna till barn enligt a—c förmanas att bättre ta hand om sina barn eller att barnet varnas. Nämnden kan också föreskriva, att barnet skall tillbringa viss tid i barnträdgård, daghem eller liknande institution eller hålla sig till viss av nämnden bestämd selsättning. Ungdomar enligt d) erhåller varning, och om de saknar arbete skall nämnden genom arbetsförmedlingsförsorg söka skaffa lämpligt sådant. Kombination mellan de ovan nämnda åtgärderna är vanlig, liksom också övervakning, som kan ske såväl separat som i förening med de övriga åtgärderna.

Tab. A. Procentuella antalet barn med förebyggande åtgärder i olika åldrar. P = pojkar; Fl = flickor

Ålder	Landsbygd		Städer		Hela riket	
	P.	Fl.	P.	Fl.	P.	Fl.
under 7 år	5,7	19,2	9,3	22,3	8,5	21,7
7—13 »	26,3	21,7	27,1	24,7	26,9	24,1
13—16 »	33,0	21,9	25,6	16,2	27,4	17,3
16—18 »	23,2	24,7	22,2	18,8	22,4	20,0
18 år o. däröver	11,8	12,5	15,8	18,0	14,8	16,9
	Samtliga 1 335	360	4 188	1 483	5 523	1 843
Därav						
u. ä.-barn	9,8	14,4	7,7	8,2	8,2	9,4
från ofullst. hem	15,7	21,7	19,7	27,1	18,7	26,0

Antal, ålder m. m. Under år 1952 blev 7 366 barn (och ungdomar) föremål för förebyggande åtgärder mot 5 931 år 1951. Ökningen är i det närmaste 25 % och var större på landsbygden (45 %) än i städerna (19 %). Fortfarande är dock ungefär tre fjärdedelar av barnen hemmahörande i städerna. Lika stor andel utgörs av pojkar, och barnens åldersfördelning framgår av tab. A. Flickorna är oftare än pojkarna under 7 år, medan förhållandet är det motsatta i åldrarna 13—16 år. I övrigt är skillnaderna mellan könen inte stora vad åldern beträffar. Vidare finner man i tabellen, att barnen i städerna oftare var under 7 och över 18 år än landsbygdsbarnen, som i stället var mer koncentrerade till mellanåldrarna. De utomäktenskapliga barnens andel var ca 9 %. Den var något högre på landsbygden än i städerna. Motsvarande andel bland samtliga barn i ifrågavarande åldrar är inte känd, men av barn under 18 år kan 5 % beräknas vara av utomäktenskaplig börd. Med ledning av de uppgifter, som lämnats om mödrarnas civilstånd, kan man beräkna att en femtedel av barnen kommer från ofullständiga hem, dvs. från hem där en av föräldrarna, oftast fadern, saknas. Av barn under 16 år kommer, enligt 1950 års folkräkning, ca 6 % från sådana hem.

Åtgärdernas art. Vilka åtgärder, som under året tillgripits mot de 7 366 barnen, framgår av tab. B. Övervakning är den dominerande åtgärden, vilken 4/5 av flickorna och 3/5 av pojkarna varit föremål för. Särskilt bland pojkarna sjunker emellertid denna andel betydligt i mellanåldrarna, då de i stället i stor utsträckning erhåller varning. Förmaning till föräldrarna förekommer av naturliga skäl oftast då barnen är relativt små. Av föräldrarna till barn under 7 år blir ungefär 1/5 förmanade mot 1/20 då barnen är över 16 år. Ungefär 1/10 av pojkarna och drygt 1/6 av flickorna över 18 år har erhållit anvisning om lämpligt arbete, men endast i få fall tycks nämnderna ha gett de yngre barnens föräldrar direktiv om lämplig sysselsättning för barnen. Säkert är emellertid denna förebyggande verksamhet av större omfattning än siffrorna i tabellen ger en föreställning om. Den ingår förmodligen som ett led i den verksamhet av mindre formell art, som övervakaren utövar utan att detta kommer till uttryck i nämndernas handlingar. Samma är förhållandet med den verksamhet som nämnderna bedriver i form av rådgivningsbyråer, ungdomsgårdar, ekonomiska bidrag till utbildning m. m. och som är ägnad att förhindra ett framtida in-gripande på ett mera påtagligt sätt.

Tab. B. Barn i olika åldrar procentuellt fördelade efter de förebyggande åtgärdernas art. Pojkar och flickor var för sig

Ålder	Antal		därav, i %, med åtgärden				Ordn. av		Över-		
	P.	Fl.	Förmaning till föräldrarna		Varning		sysselsättn. eller arbete		vakning		
	P.	Fl.	P.	Fl.	P.	Fl.	P.	Fl.	P.	Fl.	
under 7 år	467	400	23,1	17,3	8,8	0,8	—	—	77,7	90,5	
7—13 »	1 484	444	25,7	15,8	53,6	9,5	0,1	0,5	43,9	84,7	
13—16 »	1 513	319	20,5	18,5	69,7	37,6	1,3	5,0	41,9	69,9	
16—18 »	1 240	368	9,8	8,4	59,3	38,0	3,1	7,1	64,0	79,6	
18 år o. däröver.....	819	312	2,9	1,0	36,9	22,1	10,6	17,6	80,0	88,1	
Därav	Samtliga	5 523	1 843	17,1	12,6	53,0	20,3	2,7	5,4	56,1	83,0
landsbygd	1 335	360	35,6	35,8	69,9	43,3	4,2	10,3	39,3	54,7	
städer	4 188	1 483	11,2	6,9	47,6	14,7	2,2	4,2	61,4	89,8	

Vissa skillnader mellan nämndernas ingripande i städer och på landsbygd framgår också av tabellen. Förmaning till föräldrarna och varning till barnen ges betydligt oftare på landsbygden än i städerna, medan däremot övervakning är betydligt vanligare i städerna (69 %) än på landsbygden (43 %). Dessa skillnader är inte beroende av olikheter i ålderssammansättningen, varför man kan förmoda, att de bl. a. är resultatet av att ledamöterna på landsbygden genom bättre person- och lokalkännedom har större möjligheter än kollegerna i åtminstone de större städerna att följa barnets utveckling även utan formell övervakning. Här bör också tilläggas, att nämnderna på landsbygden förmodligen även i övrigt handlar mindre formellt, så att barn och föräldrar får tillsägelser eller tillrättavisningar, utan att detta kommer till synes i protokoll eller redogörelser. Den kraftiga ökning av antalet som skett på landsbygden kan emellertid tyda på att, genom tillkomsten av storkommunerna, skillnaden mellan stad och landsbygd i detta avseende håller på att utjämnas.

Skyddsuppfostran

Antal, ålder m. m. År 1952 omhändertogs 1 029 barn och ungdomar för skyddsuppfostran mot 1 092 år 1951. Av dessa hade 191 eller ca 19 % redan samma år varit föremål för förebyggande åtgärder. Hur många, som under tidigare år varit det, är okänt, enär barnavårdsnämnderna i sina redogörelser inte lämnar några uppgifter om ett omhändertaget barns tidigare kontakter med nämnden. Även om ett omhändertagande bör föregås av förebyggande åtgärder, så är dock detta inte alltid fallet. Av de 191 barnen var praktiskt taget samtliga över 10 år och de flesta, eller ca 3/4, ansågs vara vanartade.

Tillsammans med de från föregående år kvarvarande barnen var 6 919 barn, (i fortsättningen kallade samtliga), föremål för skyddsuppfostran under hela eller någon del av året mot 7 107 under år 1951. Ålder, kön och börd bland nytillkomna och samtliga framgår av tab. C. Av de nytillkomna var 2/3 från städerna och 3/5 pojkar, vilket är i det närmaste oförändrat jämfört med före-

Tab. C. Procentuella antalet barn, omhändertagna för skyddsuppfostran, i olika åldrar. Nyttillkomna och samtliga

Ålder	Nyttillkomna						Samtliga					
	Landsbygd		Städer		Hela riket		Landsbygd		Städer		Hela riket	
	P.	Fl.	P.	Fl.	P.	Fl.	P.	Fl.	P.	Fl.	P.	Fl.
under 7 år	29,9	29,7	13,8	21,4	19,6	24,3	16,3	16,7	9,9	12,9	12,2	14,5
7—10 »	14,5	13,8	9,6	10,5	11,3	11,7	12,2	13,4	8,5	11,0	9,8	12,0
10—13 »	20,3	11,7	14,9	7,2	16,8	8,8	19,3	15,6	12,5	13,1	14,9	14,1
13—16 »	14,9	18,6	19,4	22,9	17,8	21,4	23,6	23,8	20,7	17,9	21,8	20,3
16—18 »	13,6	17,2	26,4	20,7	21,9	19,5	16,2	16,7	22,4	18,4	20,2	17,7
18 år o. däröv.	6,8	9,0	15,9	17,3	12,6	14,3	12,4	13,8	26,0	26,7	21,1	21,4
Samtliga	221	145	397	266	618	411	1 462	1 182	2 588	1 687	4 050	2 869
Därav												
u.ä.-barn	17,6	23,4	10,3	18,4	12,9	20,2	24,7	26,0	18,4	22,8	20,6	24,1
fr. ofullst. hem	27,6	33,8	50,1	32,7	42,1	33,1	40,8	44,2	36,4	41,1	38,0	42,4

gående år. Landsbygdsbarnen är inte obetydligt yngre än stadsbarnen; av de förra var ca 40 % under 10 år mot ca 25 % av de senare. I städerna, men inte på landsbygden, är flickorna oftare under 7 år än pojkar, som i stället dubbelt så ofta som flickorna är i åldern 10—13 år.

Jämför man de nyttillkomnas ålder med samtligas, finner man att de senare är betydligt äldre än de förra; 1/4 mot 1/3 är under 10 år, 2/5 mot 1/3 är över 16 år. Dessa åldersförskjutningar motiveras helt av att omhändertagandet för samtliga oftast varat några år.

Andelen barn med utomäktenskaplig börd är bland de nyttillkomna ca 16 %. Den är större bland flickorna och landsbygdsbarnen (20 %) än bland pojkar och stadsbarnen (13 %). Av större intresse är emellertid att med hjälp av uppgifterna om mödrarnas civilstånd kunna beräkna andelen barn som kommer från ofullständiga hem. I städerna kommer varannan pojke och var tredje flicka från sådana hem, på landsbygden var tredje flicka och mer än var fjärde pojke. Då, som tidigare nämnts, i det närmaste 5 % av samtliga barn i ifrå-

gavarande åldrar är av utomäktenskaplig börd och vart sextonde barn vistas i ofullständiga hem, står det klart, att risken för dessa barn att omhändertas för skyddsuppfostran är mångdubbelt större än för övriga.

Andelen uä-barn är, som framgår av tab. C, större bland samtliga (22 %) än bland nyttillkomna (16 %). Detta beror dels på att vårdtiden för uä-barnen är 1/2—1 år längre än för de övriga, men också och kanske framför allt på att andelen uä-barn bland dem som tidigare omhändertagits varit större än nu. År 1940 och 1946 var sålunda denna andel bland de nyttillkomna 22 % och bland samtliga 29 resp. 24 %. Andelen barn från ofullständiga hem har bland samtliga också ökat, utom bland pojkar i städerna, för vilka minskningen är kraftig. Uppgiften om mödrarnas civilstånd avser dock år 1952, medan det relevanta är förhållandet vid tiden för omhändertagandet. De ogifta mödrar, som under tiden gift sig, bör dock i stort motsvaras av gifta kvinnor, som blivit änkor eller fränskilda, varför siffrorna troligen inte avsevärt avviker från de riktiga.

Tab. D. För skyddsufffostran nytillkomna barn i olika åldrar procentuellt fördelade efter anledningen till omhändertagandet. Pojkar och flickor var för sig

Ålder	Antal		därav, i %, på grund av				Vanart, —18 år		Vanart, 18 år—	
	P.	Fl.	P.	Fl.	P.	Fl.	P.	Fl.	P.	Fl.
under 7 år	121	100	70,2	75,0	55,4	53,0	—	—	.	.
7—10 »	70	48	55,7	77,1	50,0	56,3	14,3	—	.	.
10—13 »	104	36	28,8	69,4	32,7	61,1	49,0	13,9	.	.
13—16 »	110	88	11,8	23,9	17,3	23,9	76,4	63,6	.	.
16—18 »	135	80	0,7	2,5	1,5	3,8	97,8	93,8	.	.
18 år o. däröver	78	59	¹ 33,3	¹ 22,0	66,7	78,0
Samtliga	618	411	27,2	38,9	25,4	30,7	49,0	36,3	8,4	11,2
Därav										
landsbygd	221	145	34,4	40,7	40,7	35,2	29,4	26,2	4,5	7,6
städer	397	266	23,2	38,0	16,9	28,2	60,0	41,7	10,6	13,2

¹ Inkonsekvensen har redovisningstekniska orsaker. Barnen, till antalet 27 resp. 13, är födda år 1934 men hade vid beslutets fattande ännu inte fyllt 18 år.

Motivering till omhändertagandet. Enligt vilket eller vilka moment i § 22 i barnavårdslagen omhändertagandet skett framgår av tab. D, som avser de nytillkomna, och tab. E, som avser samtliga. Av de nytillkomna pojkarna omhändertogs i det närmaste 3/5 på grund av vanart mot ungefär hälften av flickorna, av vilka i stället ca 70 % omhändertogs för vanvård eller fara för vanart mot hälften av pojkarna. Dessa skillnader är, som framgår av tabellen, inte beroende

av åldersskillnader utan kvarstår även om jämförelserna begränsas till barn i samma ålder. Med stigande ålder minskar andelen vanvårdade och »fara för vanart», medan andelen vanartade däremot ökar. Pojkarna ger i yngre åldrar än flickorna anledning till barnavårdsnämndernas ingripande på grund av befarad eller konstaterad vanart.

Av tabellen framgår också, att vanartsfallen är betydligt vanligare i städerna än på landsbygden, där i stället

Tab. E. Samtliga skyddsufffostrade barn i olika åldrar procentuellt fördelade efter anledningen till omhändertagandet. Pojkar och flickor var för sig

Ålder	Antal		därav, i %, på grund av				Vanart, —18 år		Vanart, 18 år—	
	P.	Fl.	P.	Fl.	P.	Fl.	P.	Fl.	P.	Fl.
under 7 år	493	415	70,2	69,3	54,4	58,6	—	—	.	.
7—10 »	398	344	64,8	7,3	56,8	53,8	5,0	—	.	.
10—13 »	606	404	49,5	65,1	48,0	56,4	22,8	4,7	.	.
13—16 »	882	584	32,1	50,2	38,0	46,2	43,3	22,8	.	.
16—18 »	817	508	19,6	29,3	23,5	29,5	64,9	51,0	.	.
18 år o. däröver	854	614	4,6	6,5	8,1	8,5	72,1	58,6	17,1	29,9
Samtliga	4 050	2 869	34,2	44,8	34,1	39,3	41,6	26,9	3,6	6,2
Därav										
landsbygd	1 462	1 182	38,6	42,8	47,5	46,1	23,7	19,5	1,6	3,5
städer	2 588	1 687	31,8	46,1	26,5	34,6	51,8	32,0	4,7	8,1

fara för vanart och vanvård motiverar ingreppen. Detta gäller såväl pojkar som flickor. Med tanke på att landsbygdsbarnen, som tidigare nämnts, vid omhändertagandet är betydligt yngre än stadsbarnen, kan detta förefalla vara naturligt. En jämförelse begränsad till barn i samma åldrar, såsom skett i nedanstående tablå, ger emellertid samma resultat:

	nyttillkomna		därav, i %, vanartade	
	lb	st	lb	st
— 7 år ...	109	112	—	—
7—10 » ...	52	66	5,8	10,6
10—13 » ...	62	78	16,1	59,0
13—16 » ...	60	138	53,3	78,3
16—18 » ...	55	160	92,7	97,5
18— » ...	28	109	100,0	100,0
Samtliga	366	663	33,9	64,3

Skillnaden kan vara beroende av att möjligheten till handlingar, som allmänt anses vara utslag av vanart, t. ex. snatteri, stöld, billån m. m., bör vara större i städer än på landsbygd. Man kan emellertid inte bortse från nämndledamöternas på landsbygden tidigare förmodade bättre personkännedom, vilket kan göra det möjligt, att redan på ett tidigt stadium omhändertaga barnen.

Samtliga omhändertagna skiljer sig avsevärt från de nyttillkomna, vad anledningen till omhändertagandet beträffar. Visserligen är även bland dem flickorna oftare än pojkarna omhändertagna på grund av vanvård eller fara för vanart, medan pojkarna i stället i större utsträckning anses vara vanartade. Men de vanartades andel har minskat, såväl i städer och på landsbygd som bland pojkar och flickor, medan andelen vanvårdade och »fara för vanart» ökat. Hemförhållandena för de barn som omhändertas på grund av vanvård, misshandel m. m., motiverar måhända en relativt långvarig vistelse utom hemmet.

Likaså spelar åldern här en roll. Av de vanartade var ca 88 % över 13 år men av de vanvårdade endast 11 %. Detta är faktorer, som gör att de vanvårdade har en betydligt längre vårdtid än de vanartade barnen. Att skillnaden mellan stad och landsbygd, vad vanartsfrekvensen beträffar, kvarstår även bland samtliga, framgår av nedanstående tablå:

	samtliga		därav, i %, vanartade	
	lb	st	lb	st
— 7 år ...	436	472	—	—
7—10 » ...	337	405	1,2	4,0
10—13 » ...	466	544	8,2	21,9
13—16 » ...	627	839	19,9	46,5
16—18 » ...	434	891	42,9	67,7
18— » ...	344	1 124	84,0	89,9
Samtliga	2 644	4 275	24,3	50,0

De omhändertagna barnens placering. De vårdmöjligheter, som vid skyddsuffostran står till de barnavårdande myndigheternas förfogande, är vård i enskilda hem, på barnhem, på ungdomsvårdsskolor samt på vad som i fortsättningen benämns »annan anstalt», nämligen sjukhus, sinnesslöanstalter, abnormanstalter o. dyl.

Tab. F visar placeringen av de nyttillkomna. För 98 barn, för vilka beslut om skyddsuffostran förelåg, verkställdes av okänd anledning inte beslutet. Av tabellen framgår, att andelen vårdade i enskilda hem och på barnhem minskar med stigande ålder, särskilt kraftigt på barnhemmen, medan förhållandet är det motsatta när det gäller vård på ungdomsvårdsskola och på annan anstalt. Likaså framgår, att barnhemsvården varit den dominerande. Ca 43 % av barnen har erhållit sådan mot 34 % i enskilda hem, 29 % på ungdomsvårdsskolor och 16 % på annan anstalt. Siffrorna avser förhållandet då vården varat mindre än ett år, i genomsnitt ett halvt år, och skulle säkert visa en ännu kraf-

Tab. F. För skyddsuppfostran nytillkomna barn i olika åldrar procentuellt fördelade efter vård sätt. Pojkar och flickor var för sig

Ålder	Antal		därav, i %, vårdade (i) på				Ungdoms- vårdsskola		Annan anstalt	
	P.	Fl.	Enskilt hem		Barnhem		P.	Fl.	P.	Fl.
			P.	Fl.	P.	Fl.				
under 7 år	106	94	35,8	40,4	80,2	66,0	—	—	3,8	11,7
7—10 »	64	43	35,9	55,8	68,8	55,8	1,6	—	6,3	11,6
10—13 »	95	32	29,5	68,8	58,9	46,9	26,3	3,1	7,4	6,3
13—16 »	102	84	43,1	39,3	21,6	41,7	46,1	25,0	7,8	27,4
16—18 »	121	68	25,6	27,9	23,1	17,6	57,0	42,6	27,3	30,9
18 år o. däröver	68	54	20,6	11,1	16,2	13,0	67,6	59,3	22,1	35,2
Samtliga	556	375	32,0	37,9	44,2	41,3	33,8	22,1	12,8	21,6
Därav										
landsbygd	202	134	38,6	37,3	42,1	35,8	15,3	12,7	10,4	22,4
städer	354	241	28,2	38,2	45,5	44,4	44,4	27,4	14,1	21,2

tigare dominans för barnhemmen, om hänsyn kunde tas endast till förstagångsplaceringen. Mer än vart femte barn har nämligen redan under den ifrågavarande tidsperioden registrerats inom mer än en av de fyra grupperna. (Dessutom är det tänkbart att barnen bytt enskilt hem eller barnhem osv., men härtill kan ingen hänsyn tas då några uppgifter därom inte lämnas.)

Pojkarna och flickorna i städerna kommer ungefär tre resp. två gånger så ofta som på landsbygden till ungdomsvårdsskolor, vilket är naturligt med tanke på den högre vanartsfrekvensen i

städerna; ett villkor för intagning på ungdomsvårdsskola är nämligen vanart. Av samma anledning är det naturligt att finna, att en tredjedel av pojkarna mot något mer än en femtedel av flickorna är intagna där. På annan anstalt vistas däremot flickorna dubbelt så ofta som pojkarna, och proportionen är ungefär densamma både i stad och på landsbygd.

Då placeringen kan förmodas bli anorlunda när vården varat en längre tid, har de nytillkomna rensats bort från samtliga. För 71 barn hade beslutet ej verkställts. De kvarvarande barnens pla-

Tab. G. Från tidigare år för skyddsuppfostran kvarvarande barn i olika åldrar procentuellt fördelade efter vård sätt. Pojkar och flickor var för sig

Ålder	Antal		därav, i %, vårdade (i) på				Ungdoms- vårdsskola		Annan anstalt	
	P.	Fl.	Enskilt hem		Barnhem		P.	Fl.	P.	Fl.
			P.	Fl.	P.	Fl.				
under 7 år	365	312	81,6	84,3	29,3	26,3	—	—	3,6	3,8
7—10 »	324	295	72,5	86,4	27,2	14,9	0,9	—	8,0	4,7
10—13 »	497	367	64,6	83,1	23,9	17,4	9,7	0,8	11,7	3,8
13—16 »	762	491	58,1	76,6	15,1	12,6	24,8	6,3	11,4	12,4
16—18 »	669	423	40,7	55,1	7,8	6,9	43,3	22,5	17,0	27,2
18 år o. däröver	764	550	21,5	22,5	2,6	3,5	66,4	62,0	12,3	17,3
Samtliga	3 381	2 438	51,3	63,8	14,8	12,3	30,7	19,3	11,6	12,8
Därav										
landsbygd	1 219	1 030	66,0	71,5	13,2	10,6	12,4	10,0	13,4	13,7
städer	2 162	1 408	43,0	58,2	15,7	13,6	41,0	26,1	10,6	12,1

Tab. H. Samtliga skyddsuffosttrade efter året för omhändertagandet procentuellt fördelade efter vårdstätt år 1952. Landsbygd och städer

	Samtl. barn	därav 1952	omhändertagna år					tid. än 1942
			1950 —51	1948 —49	1946 —47	1944 —45	1942 —43	
Landsbygd								
Enskilt hem	64,6	38,1	59,1	68,0	73,6	71,2	76,6	74,3
Barnhem	15,6	39,6	24,3	7,5	9,4	8,8	5,9	4,2
Ungdomsvårdsskola	11,7	14,3	16,9	15,9	7,5	5,8	3,1	8,5
Annan anstalt	13,7	15,2	10,7	12,9	11,3	16,4	17,2	16,9
Antal barn	2 585	336	629	465	318	274	256	307
Omflytt.n.frekvens	105,6	107,2	111,0	104,3	101,8	102,2	102,8	103,9
Städer								
Enskilt hem	46,6	32,3	39,1	42,0	52,7	60,7	72,2	68,8
Barnhem	19,2	45,0	21,4	11,3	11,5	16,1	9,5	6,0
Ungdomsvårdsskola	35,4	37,5	45,6	44,3	31,9	18,2	12,9	11,6
Annan anstalt	12,0	17,0	10,5	7,7	9,2	14,0	12,2	21,4
Antal barn	4 165	595	1 298	861	433	379	263	336
Omflytt.n.frekvens	113,2	131,8	116,6	105,3	105,3	109,0	106,8	107,8

cering framgår av tab. G. Denna understryker, att förmodandet är riktigt. Andelen i enskilda hem har ökat, för pojkar från 32 till 51 % och för flickor från 38 till 64 %. Samtidigt har andelen på barnhem minskat mycket kraftigt, från 44 och 41 % till 15 resp. 12 %. Andelen på ungdomsvårdsskola är i det närmaste oförändrad, likaså andelen på annan anstalt, dock med undantag för flickornas andel som minskat från 22 till 13 %.

Skillnaden mellan stad och landsbygd kvarstår och har i vissa fall ytterligare accentuerats. Så är t. ex. förhållandet med andelen i enskilda hem, vilken är betydligt större på landsbygden än i städerna bland såväl pojkar som flickor. Ännu tydligare än i tabell F märker man också hur beroende placeringen är av åldern. Med stigande ålder tycks andelen i enskilda hem och på barnhem minska, medan den ökar på ungdomsvårdsskolor och annan anstalt.

I tab. H är samtliga skyddsuffosttrade barn fördelade efter året för om-

händertagandet samt placeringen under år 1952. Såväl i städer som på landsbygd ökar andelen i enskilda hem, i städerna dock mindre kraftigt. Andelen på barnhem minskar; särskilt kraftig tycks nedgången vara mellan tredje och fjärde året.

Nedsummering av procenttalen visar att barnen i städerna oftare än på landsbygden byter vårdform, dvs. har högre omflyttningsfrekvens. Under första året har detta varit fallet med vart tredje barn i städerna men endast med vart fjortonde av barnen på landsbygden. Även då omhändertagandet varat några år är omflyttningen hög, på landsbygden t. o. m. högre under andra och tredje året än under första året. Där-efter minskar denna och tycks nå en bottensiffra, då omhändertagandet varat ca 5—6 år för att sedan åter öka, i synnerhet bland stadsbarnen.

Det inflytande, som motiveringen till omhändertagandet har på placeringen av de nytillkomna och kvarvarande barnen, framgår av tab. I. Av de nytillkom-

Tab. I. Enligt olika moment för skyddsuppfostran omhändertagna barn procentuellt fördelade efter vårdstätt år 1952. Landsbygd och städer var för sig

	Antal		därav, i %, vårdade (i) på				Ungdoms-		Annan	
	Lb.	St.	Lb.	St.	Lb.	St.	Lb.	St.	Lb.	St.
Nyttillkomna										
Vanvård	125	177	44,8	48,6	49,6	74,0	—	—	11,2	7,9
Fara f. vanart	134	127	43,3	51,2	52,2	76,4	—	—	6,7	7,1
Vanart, —18 år.....	94	309	30,9	25,6	7,4	31,1	44,7	57,3	21,3	20,1
Vanart, 18 år—.....	15	68	46,7	11,8	26,7	13,2	40,0	67,6	53,3	32,4
Samtliga	336	595	38,1	32,3	39,6	45,0	14,3	37,5	15,2	17,0
Kvarvarande fr. föreg. år										
Vanvård	923	1 399	77,5	78,7	15,4	22,0	—	—	12,6	10,6
Fara f. vanart	1 081	1 117	80,9	75,4	13,1	20,9	—	—	11,5	12,2
Vanart, —18 år.....	463	1 509	32,8	17,0	7,3	8,0	49,5	74,4	19,0	11,1
Vanart, 18 år—.....	48	177	18,8	15,3	8,3	4,0	52,1	74,0	27,1	10,7
Samtliga	2 249	3 570	68,5	49,0	12,0	14,9	11,3	35,1	13,5	11,2

na vanvårdade kommer på landsbygden hälften men i städerna tre fjärdedelar till barnhem, och andelen är ungefär densamma, när det gäller fara för vanart. Av de vanartade barnen under 18 år på landsbygden sänds knappt 1/10 men i städerna 1/3 till barnhem under det att det stora flertalet, 2/5 på landsbygden och 3/5 i städerna, kommer till ungdomsvårdsskola. 1/5 av dem sänds till annan anstalt och, som tidigare visats, gäller detta oftast flickorna.

Den del av tabellen, som belyser förhållandet bland de kvarvarande, visar att det är de vanvårdade och de med fara för vanart, som vistas i enskilda hem och på barnhem. Mer än hälften av de vanartade på landsbygden och 3/4 i städerna är på ungdomsvårdsskola, och endast en mindre del av dem är i enskilda hem eller på barnhem.

Under året avgångna barn och vårdtidens längd. Under året utskrevs slutligt 995 barn, därav på landsbygden 335 och i städerna 660. Detta antal är alltså i det närmaste lika stort som det som utvisar de under året nyttillkomna, vilket var

1 029, därav på landsbygden 366 och i städerna 663.

Vårdtiden för landsbygdsbarnen översteg vårdtiden för stadsbarnen med ungefär ett år, vilket framgår av nedanstående tablå. Den längsta vårdtiden hade de vanvårdade och de med fara för vanart med 6,5—7 år, därnäst de yngre vanartade med ca 4,5 år och den kortaste

	Lands- bygd	Städer	Hela riket
Samtliga	5,9	4,9	5,2
därav			
pojkar	6,0	4,8	5,2
flickor	5,4	4,9	5,2
Uä- barn	6,3	5,2	5,7
lä- barn	5,7	4,8	5,1
Orsak:			
vanvård	6,9	6,6	6,7
fara för vanart ...	6,4	6,8	6,6
vanart, —18 år ..	4,7	4,2	4,4
vanart, 18— » ..	3,8	2,2	2,5
Utskrivna från:			
enskilt hem	6,8	6,0	6,3
barnhem	2,6	3,7	3,3
ungdomsvårdsskola	4,7	4,1	4,1
annan anstalt	5,8	5,8	5,8

vårdtiden de äldre vanartade med ca 2,5 år. Vårdtiden var längst för de barn, som utskrevs från enskilda hem (6 år), men endast omkring hälften så lång (3 år) för barnhemsbarnen. Barn och ung-

domar utskrivna från ungdomsvårdsskolor och annan anstalt hade en vårdtid på 4 resp. 6 år.

Länsstyrelses prövning och villkorlig utskrivning. Beslut om omhändertagande för skyddsuppfostran kan, om föräldrarna så yrkar, underställas länsstyrelsen för prövning. Om omhändertagandet sker enligt mom. d i § 22 är sådan prövning obligatorisk. Samtliga de 98 besluten om omhändertagande av äldre vanartade barn hade alltså under året godkänts av denna instans. Av de övriga 931 besluten hade 260 eller 28 % på någon av föräldrarnas initiativ prövats och godkänts. Föräldrarna i städerna använde sig något oftare än föräldrarna på landsbygden av möjligheten att överklaga ett beslut, nämligen 30 % av de förra mot 22 % av de senare. Överklagande av beslut var vanligast vid vanvård då 2/5 av besluten prövades mot 1/3 vid fara för vanart och knappt 1/5 vid vanart. Hur ofta länsstyrelsen undanröjt ett beslut om omhändertagande är inte känt.

Villkorligt utskrivna var under året 485 barn. Denna siffra innefattar inte de barn, som efter vistelse vid ungdomsvårdsskola blivit villkorligt utskrivna. Om sådan utskrivning bestämmer nämligen skolans styrelse utan barnavårdsnämndens hörande. Enligt ungdomsvårdsskolestatistiken var vid slutet av år 1952 809 elever villkorligt utskrivna.

Samhällsvård

Om barn under 16 år utsättes för nöd i hemmet, skall det omhändertas för samhällsvård. Denna nöd kan vara orsakad av föräldrarnas liknöjdhet, sjukdom eller annat, som gör dem oförmögna att vårda barnet. Även i de fall

barnet överges eller lämnas ensamt genom föräldrarnas död, skall det omhändertaras, om så är nödvändigt. I det följande benämns dessa och liknande anledningar till ett omhändertagande »nöd i hemmet». I vissa fall kan kroppslig eller själslig sjukdom hos barnet göra det nödvändigt att samhället träder till, då föräldrarna inte själva kan bereda barnet den sjukhus- eller anstaltsvård, som det kan anses vara i behov av. I det följande kallas detta »sjukdom hos barnet».

Nödtillståndet kan vara permanent eller mera tillfälligt, men det sistnämnda är det vanligaste. Naturligtvis är gränsen mellan samhällsvård och skyddsuppfostran ganska diffus. Nöden kan många gånger vara sådan, att allvarlig vanvård eller fara till liv och hälsa kan anses föreligga, varför omhändertagande även mot föräldrarnas vilja måste förekomma, i vilket fall det alltså blir fråga om skyddsuppfostran (vanvårdsmomentet). Detta kan också bli aktuellt om föräldrarna, trots medgivande, senare påyrkar att barnet skall återsändas hem. Innan omhändertagande för samhällsvård sker, bör, där så kan anses lämpligt, nödtillståndet avhjälpas genom fattigvårdsunderstöd till föräldrarna. Det är först, när detta visar sig vara verkningslöst, som barnet skiljs från föräldrahemmet och beredes vård på annat håll.

Antal, ålder, m. m. Antalet barn, för vilka under år 1952 samhällsvård beslutades, var 9 982 mot 9 857 under år 1951. Under hela eller någon del av året var 26 585 barn omhändertagna mot 26 391 året innan. Såväl bland de nytillkomna som bland samtliga var pojkarnas andel ca 55 %. Av de nytillkomna var endast 1/5 från landsbygden men bland samtliga 1/3.

Tab. J. Procentuella antalet barn, omhändertagna för samhällsvård, i olika åldrar. Nyttillkomna och samtliga

Ålder	Nyttillkomna				Samtliga							
	Landsbygd		Städer		Hela riket		Landsbygd		Städer		Hela riket	
	P.	Fl.	P.	Fl.	P.	Fl.	P.	Fl.	P.	Fl.	P.	Fl.
under 4 år..	38,1	39,3	48,1	50,3	46,0	47,9	16,3	16,9	32,7	33,6	27,0	27,6
4—7 » ..	20,1	18,7	23,3	23,1	22,6	22,1	14,8	13,7	20,2	20,7	18,4	18,2
7—10 » ..	19,6	19,2	14,6	14,1	15,7	15,2	18,3	18,9	16,5	16,9	17,2	17,6
10—13 » ..	13,6	13,4	8,9	7,4	9,9	8,8	20,3	20,6	14,9	13,9	16,8	16,3
13—16 » ..	8,4	8,5	4,7	4,6	5,5	5,5	22,7	22,7	12,3	11,5	15,8	15,5
16 år o. däröver	0,2	0,9	0,4	0,5	0,3	0,5	7,6	7,2	3,4	3,4	4,8	4,8
Samtliga	1 187	976	4 371	3 448	5 558	4 424	5 075	4 210	9 747	7 553	14 822	11 763
Därav												
u.ä.-barn...	31,2	35,2	21,0	24,1	23,2	26,6	44,6	45,6	33,7	35,3	37,4	39,0
ofullst. hem	41,3	46,6	31,2	33,0	33,4	36,0	52,0	55,4	41,8	43,4	45,3	47,7

I tab. J är barnen på landsbygden och i städerna fördelade efter ålder. De samhällsvårdade är, som synes, betydligt yngre än vad som gällde vid skydds-
uppfostran. Inte mindre än ca 70 % av de nyttillkomna barnen var under 7 år och stadsbarnen var i allmänhet yngre än landsbygdsbarnen. Andelen utomäktenskapliga barn är mycket hög, av de nyttillkomna ca 1/4, och andelen är högre på landsbygden (33 %) än i städerna (22 %). Bland samtliga samhällsvårdade barn är dock andelen uä-barn väsentligt högre (45 resp. 34 %), vilket delvis beror på att vårdtiden för de utomäktenskapliga barnen är längre än för de övriga (jämför nedan) men också på att andelen uä-barn bland de tidigare omhändertagna tidigare varit mycket högre än nu.

Liksom tidigare gjordes i fråga om skydds-
uppfostran har, med hjälp av uppgifterna om mödrarnas civilstånd, beräknats andelen barn, som kommer från ofullständiga hem, dvs. från hem där familjeföreståndaren är ogift, änka, eller frånskild. Av de nyttillkomna var ca 1/3 från sådana hem, och andelen var än större på landsbygden, över 2/5. Av samtliga barn, som under året var omhändertagna för samhällsvård, var emellertid andelen närmare 1/2. Samma reservationer angående mödrarnas civilstånd, som gjordes vid skydds-
uppfostran, måste emellertid göras även här.

Motivering till omhändertagandet. För 9/10 av barnen är det nöd i hemmet och för 1/10 sjukdom hos barnet, som är orsak till omhändertagandet. Detta fram-

Tab. K. Barn omhändertagna för samhällsvård procentuellt fördelade efter anledningen till omhändertagandet. Nyttillkomna och samtliga

	Nyttillkomna				Samtliga							
	Landsbygd		Städer		Hela riket		Landsbygd		Städer		Hela riket	
	P.	Fl.	P.	Fl.	P.	Fl.	P.	Fl.	P.	Fl.	P.	Fl.
Nöd i hemmet....	87,7	89,7	91,5	92,9	90,7	92,2	86,3	89,0	88,9	91,0	88,0	90,3
Sjukdom hos barnet	12,7	10,8	9,2	7,9	9,9	8,5	14,4	11,8	11,8	9,6	12,7	10,3
Samtliga	1 187	976	4 371	3 448	5 558	4 424	5 075	4 210	9 747	7 553	14 822	11 763

Tab. L. För samhällsvård nytillkomna barn i olika åldrar procentuellt fördelade efter vård sätt. Landsbygd och städer var för sig

Ålder	Antal		därav, i %, vårdade (i) på				Annan anstalt		
	Lb.	St.	Lb.	St.	Lb.	St.	Lb.	St.	
under 4 år	830	3 806	43,5	16,1	58,1	88,2	4,6	5,3	
4—7 »	416	1 796	48,6	26,1	46,4	73,4	7,2	6,5	
7—10 »	416	1 113	56,5	35,7	31,5	62,6	13,5	8,4	
10—13 »	287	635	66,6	46,6	20,9	51,3	13,2	11,7	
13—16 »	179	365	70,4	51,8	15,1	39,5	16,2	20,5	
16 år o. däröver	11	33	63,6	33,3	—	45,5	36,4	45,5	
	Samtliga	2 139	7 748	52,5	25,5	41,7	75,6	9,1	7,4
Därav									
pojkar	1 173	4 326	49,9	23,6	44,1	77,1	9,4	7,8	
flickor	966	3 422	55,6	27,9	39,0	73,7	8,8	7,0	

går av tab. K. Några större olikheter mellan könen, vad motiveringarna beträffar, förekommer inte. Däremot är andelen sjukdom hos barnet något större på landsbygden, vilket beror på att omhändertagande på grund av sjukdom blir vanligare med stigande ålder och barnen på landsbygden, som tidigare nämnts, är något äldre än de övriga. En jämförelse mellan nytillkomna och samtliga visar också, att barn som omhändertagits på grund av sjukdom har en längre vårdtid än övriga, eftersom andelen ökar. Här återfinns ju också de abnorma barn, som permanent vårdas av samhället.

De omhändertagna barnens placering. Med undantag för ungdomsvårdsskolorna, som helt är förbehållna de för skyddsuppfostran omhändertagna barnen, är placeringsmöjligheterna desamma vid skyddsuppfostran och samhällsvård. Hur de under år 1952 nytillkomna barnen placerades framgår av tab. L. De olikheter som framträder är stora framför allt mellan landsbygd och städer. Landsbygdsbarnen placeras ungefär dubbelt så ofta som stadsbarnen i enskilda hem, medan de sistnämnda i

stället överlämnas till barnhem. Att barnhemmen utnyttjas i större utsträckning av städernas barnavårdsnämnder än av landsbygdskommunernas, har troligen sin grund i att den nöd, som föranlett stadsbarnens omhändertagande, ofta tycks vara av tillfällig art, vilket måhända gör, att man tvekar placera barnet i enskilt hem. Av de 7 748 stadsbarn, som under år 1952 omhändertogs (för 71 trädde beslutet ej i kraft) blev inte mindre än 4 900 eller 63 % redan samma år utskrivna mot på landsbygden 611 av 2 139 eller 29 %. (För 24 verkställdes inte beslutet.)

Av tabellen framgår också, att flickorna oftare sänds till enskilda hem (fosterhem) än pojkarna, som i stället placeras på barnhem. Skillnaden återkommer även här inom varje åldersgrupp, varför även könet kan sägas vara en bestämmande faktor vid val av vård sätt. Detta gäller också åldern, vilket ju även var fallet vid skyddsuppfostran. Andelen i enskilda hem ökar (i motsats till vid skyddsuppfostran) och minskar på barnhem med stigande ålder.

Placeringen av från tidigare år kvarvarande barn framgår av tab. M. (För 60 verkställdes ej beslutet.) Man finner,

Tab. M. Från tidigare år för samhällsvård kvarvarande barn i olika åldrar procentuellt fördelade efter vårdstätt. Landsbygd och städer var för sig

Ålder	Antal		därav, i %, vårdade (i) på				Annan anstalt		
	Lb.	St.	Enskilt hem	Barnhem	Lb.	St.	Lb.	St.	
under 4 år	698	1 874	74,8	61,1	25,2	53,1	5,6	6,9	
4—7 »	905	1 710	80,2	77,1	15,2	20,8	8,0	10,1	
7—10 »	1 303	1 760	83,3	75,6	8,8	17,2	9,8	14,8	
10—13 »	1 605	1 846	81,5	74,6	5,9	16,0	13,9	15,9	
13—16 »	1 923	1 691	81,1	78,2	3,8	10,8	15,8	17,1	
16 år o. däröver.....	674	554	82,3	79,2	1,6	4,3	16,3	19,5	
	Samtliga	7 108	9 435	81,0	73,5	8,6	22,9	12,3	13,3
Därav									
pojkar	3 876	5 348	78,6	70,8	9,6	25,1	13,9	14,4	
flickor	3 232	4 087	83,9	77,0	7,4	19,9	10,4	11,9	

att förstagsplaceringen avsevärt skiljer sig från den mera permanenta. Ungefär 3/4 av stadsbarnen och 4/5 av landsbygdsbarnen befinner sig i enskilda hem som fosterbarn. Däremot har andelen vårdade på barnhem minskat, vilket visar, att vården där oftast är tillfällig. Den har i städerna minskat från 3/4 till något mer än 1/5 och på landsbygden från 2/5 till knappt 1/10.

I tab. N visas placeringen av samtliga barn, fördelade efter året för omhändertagande. Av de åren 1950 och 1951

omhändertagna vistas endast ca 1/5 av landsbygdsbarnen på barnhem medan så är fallet med 2/5 av stadsbarnen. När omhändertagandet skett 1949 eller tidigare, minskar emellertid andelen även bland de sistnämnda.

En nedsummering av procenttalen visar omflyttningsfrekvensen under året. Man finner, att denna är betydligt högre i städerna än på landsbygden och högst bland de barn, som omhändertagits år 1950 eller 1951. Av dem har vart sjätte barn i städerna mot vart tolfte

Tab. N. Samtliga samhällsvårdade efter året för omhändertagandet procentuellt fördelade efter vårdstätt år 1952. Landsbygd och städer

	Samtl. barn	därav 1952	därav omhändertagna år					tid. än 1942
			1950	1948	1946	1944	1942	
Landsbygd								
Enskilt hem	74,4	52,5	72,0	81,6	83,0	83,6	87,8	89,5
Barnhem	16,3	41,7	19,8	6,1	3,9	3,2	2,6	1,9
Annan anstalt	11,6	9,1	12,1	13,9	13,5	14,3	10,4	9,5
Antal barn	9 247	2 139	2 163	1 220	1 025	879	690	1 131
Omflyttn.frekvens	102,3	103,3	103,9	101,6	100,4	101,1	100,8	100,9
Städer								
Enskilt hem	51,8	25,5	60,1	83,7	83,3	82,3	82,7	86,2
Barnhem	46,6	75,6	44,2	7,7	7,6	7,4	4,5	3,6
Annan anstalt	10,6	7,4	11,9	14,1	14,3	15,5	13,3	13,2
Antal barn	17 183	7 748	4 084	1 742	1 243	865	595	906
Omflyttn.frekvens	109,0	108,5	116,2	105,5	105,2	105,2	102,5	103,0

under första året bytt vårdform, men andelen sjunker sedan med omhändertagandets längd. Tabellen visar också, att av de omhändertagna på landsbygden något mer än 45 % omhändertagits år 1950 eller senare, medan i städerna motsvarande är närmare 70 %.

Under året avgångna barn och omhändertagandets längd. Ett mått på den genomsnittliga vårdtidens längd vid samhällsvård har erhållits genom att beräkna hur länge de 1 931 landsbygdsbarnen och 7 379 stadsbarnen, tillsammans 9 310, som under år 1952 utskrevs, varit omhändertagna. Resultatet framgår av nedanstående tablå, där vårdtiden är uttryckt i år:

	Lands- bygd	Städer	Hela riket
Samtliga	4,1	1,5	2,0
därav			
pojkar	4,2	1,5	2,1
flickor	4,1	1,5	2,0
Uå- barn	6,2	2,7	3,7
Iå- barn	3,0	1,2	1,5
Orsak:			
nöd i hemmet.	4,2	1,5	2,0
sjukdom hos barnet	3,7	1,8	2,4
Utskrivna från:			
enskilt hem ...	4,9	2,9	3,9
barnhem	1,1	0,8	0,8
annan anstalt .	4,0	2,3	2,7

Landsbygdsbarnen har alltså en vårdtid, som är nästan tre gånger så lång som stadsbarnens. Några skillnader mellan könen i vårdtidens längd finns inte. Däremot är skillnaden mellan uå- och iå-barn mycket framträdande.

Den kortaste vårdtiden hade de barn, som utskrevs från barnhem, och den längsta de från enskilda hem, där vårdtiden var ungefär fem gånger så lång. Ungefär 30 % av barnen på landsbygden utskrevs från barnhem mot närmare 70 % i städerna. Från enskilda hem utskrevs i stället 60 % av landsbygdsbarnen mot 30 % av stadsbarnen. Detta

förklarar delvis skillnaden i vårdtid mellan landsbygd och stad.

Vårdkostnader för under året omhändertagna barn

Uppgifterna från barnavårdsnämnderna om vårdkostnaderna för de omhändertagna barnen skall avse kommunernas direkta bruttoutgifter för deras vård, oavsett om utgifterna sedermera ersatts från annat håll eller ej. Vårdkostnaderna avser dels inackorderingsavgifter i enskilda hem och avgifter för den direkta vården på anstalter, dels andra kostnader i samband med vården, t. ex. resor, utrustning, övervakning o. dyl. Hur ifrågavarande vårdkostnader förändrat sig sedan år 1946 framgår av följande tablå.

År	Utgifter (tusental kronor) för barn och ungdomar föremål för			
	skydds- upp- fostran	sam- hälls- vård	båda- dera	S:a
1946....	2 403	8 413	56	10 872
1947....	2 187	8 785	61	11 033
1948....	2 004	9 515	65	11 584
1949....	2 145	10 266	92	12 503
1950....	2 192	10 651	86	12 929
1951....	2 405	11 898	134	14 437
1952....	2 745	13 531	75	16 350

De totala vårdkostnadernas storlek påverkas först och främst av förändringarna i antalet omhändertagna barn och ungdomar, men även statens successiva övertagande av ungdomsvårdsskolorna efter år 1937 har bidragit till att minska utgifterna för skyddsuppfost-
ran. Vården på ungdomsvårdsskolorna är helt avgiftsfri sedan den 1/7 1947.

Av vårdkostnadernas totalsumma år 1952, 16,4 milj. kr, kom 5,7 milj. kr på landskommunerna och 10,7 milj. kr på städerna. Detta innebär sedan år 1951 i landskommunerna en ökning med 12 % och i städerna en ökning med 15 %.

Huvudparten, 15,1 milj. kr, utgjordes

Tab. O. Omhändertagna barn och ungdomar för vilka ingen vårdkostnad utgått under år 1952

	Skyddsuffostran				Samhällsvård			
	Antal		i % av samtliga		Antal		i % av samtliga	
	Lb.	St.	Lb.	St.	Lb.	St.	Lb.	St.
Enskilt hem	297	356	19,2	22,3	420	246	6,3	3,2
Barnhem	21	110	6,9	25,9	89	183	6,7	2,7
Ungdomsvårdsskola	217	1 047	78,9	79,3	—	—	—	—
Annan anstalt	170	148	53,6	44,0	453	297	43,7	23,2
Mer än ett sätt	14	22	10,0	4,5	8	16	3,9	1,1
Summa	719	1 683	27,8	40,4	970	742	10,5	4,3

av vårdavgifter till enskilda eller till anstalter och resten, 1,3 milj. kr, av utgifter för utrustning, resor m. m. Vårdavgifternas fördelning på olika vårdformer var följande:

Enskilt hem	62,3	%
Barnhem	13,2	%
Annan anstalt	15,9	%
Vårdade på mer än ett sätt	8,6	%

Kostnaderna för barn och ungdomar, som vårdats i enskilda hem, utgjorde alltså 3/5 av hela beloppet. För dem, som intagits på ungdomsvårdsskola, förekommer ju inga vårdavgifter men väl »andra kostnader».

Ibland har barnavårdsnämnderna ej haft några utgifter för de omhändertagna. Absoluta och relativa antalet barn och ungdomar, som vårdats på olika sätt och för vilka inga kostnader redovisats år 1952, framgår av tab. O.

Andelen vårdade utan vårdkostnader var störst bland de skyddsuffostrade och större i städerna än på landsbygden. Om man undantar ungdomsvårdsskolorna, där som ovan nämnts vården icke är förenad med några vårdavgifter

för kommunerna, är andelen utan vårdkostnader störst på annan anstalt och större på landsbygden än i städerna. För ungefär 1/5 av barnen i enskilda hem är vården avgiftsfri, vilket den också är för 1/4 av stadsbarnen på barnhem men endast för 1/15 av landsbygdsbarnen. Av de samhällsvårdade barnen är det oftast de på annan anstalt, som är utan vårdavgifter och detta gäller 2/5 av landsbygdsbarnen men endast 1/4 av stadsbarnen. Vissa bristfälligheter vidlåder emellertid denna del av statistiken, varför siffrorna bör tas med viss reservation.

Hur den genomsnittliga storleken av inackorderings- och vårdavgifterna varierar mellan de tre vårdformerna framgår av nedanstående tablå, som också visar utvecklingen från år 1946. Det bör framhållas att uppgifterna endast avser avgifter, som barnavårdsnämnderna erlagt, och att ingen hänsyn tagits till om kostnaderna ersatts eller kommer att ersättas av staten, landstinget eller enskilda.

Den genomsnittliga vårdavgiften per månad, kr	Enskilt hem			Barnhem			Annan anstalt		
	Landsbygd	Städer	Hela riket	Landsbygd	Städer	Hela riket	Landsbygd	Städer	Hela riket
År 1952	48	66	57	56	58	57	122	159	144
1951	42	57	50	52	57	55	106	135	123
1950	38	55	46	48	53	52	84	101	93
1949	35	52	43	49	55	53	80	94	88
1948	32	48	39	50	52	52	71	91	81
1947	30	37	33	51	50	51	55	81	67
1946	28	34	30	50	52	52	50	63	56

Fosterbarnens ålder	Nyttillkomna			Avgångna			Samtliga		
	I ä	U. ä	S:a	I ä	U. ä	S:a	I ä	U. ä	S:a
under 7 år	48,0	71,0	59,7	30,7	56,0	42,8	25,9	42,7	34,7
7—16 »	50,8	28,4	39,4	40,9	27,6	34,5	67,7	54,1	60,6
16 år o. däröver	1,1	0,6	0,9	28,4	16,4	22,7	6,3	3,2	4,7
	S:a 3 050	3 150	6 200	2 815	2 590	5 405	14 635	15 780	30 415

Den största avgiften och den största ökningen av dessa jämfört med år 1951 svarar »annan anstalt» för (17 %). Betydligt lägre, mellan hälften och en tredjedel, var vårdavgifterna i enskilda hem och på barnhem, för vilka ökningen var 14 resp. 4 %. Som väntat finner man att avgifterna genomgående var lägre på landsbygden än i städerna.

Fosterbarn

Enligt barnavårdslagen är barn under 16 år, som fostras i annat enskilt hem än hos föräldrarna eller särskilt förordnad förmyndare, att betrakta som fosterbarn. Nämnderna skall ha tillsyn över fosterbarnen. Utöver fortlöpande kontroll innebär detta att anmälan om mottagande av fosterbarn skall göras till nämnden, varefter denna undersöker hemmets lämplighet och, om resultatet av denna undersökning tillåter det, godkänner hemmet som fosterhem. Undantagna från de bestämmelser i barnavårdslagen, som reglerar tillsynen, är av naturliga skäl barn, som vistas i den kommun vars barnavårdsnämnd omhändertagit det, eftersom nämnden själv skaffat detta hem och givetvis upprätthåller en fortlöpande kontroll av såväl hem som barn. Undantagna är vidare samtliga barn, som omhändertagits av Stockholms barnavårdsnämnd (alltså även om de utackorderats i andra kommuner), vilket beror på att denna barnavårdsnämnd i de aktuella kommunerna har särskilda kontrollanter samt dessutom fosterhemsinspektörer, som regelbundet besöker hemmen.

Antal, ålder m. m. Hela antalet fosterbarn var under år 1952 ca 41 200. Av dessa var i det närmaste 8 200 omhändertagna och utplacerade i enskilda hem inom den egna kommunen och återstår alltså ca 30 000. I denna summa ingår 2 600 av Stockholms barnavårdsnämnd omhändertagna barn som placerats utom Stockholm. Även dessa är emellertid, som nämnts, undantagna lokal tillsyn. Det är de övriga, ca 30 400, som barnavårdsnämnderna i sina årliga redogörelser till socialstyrelsen lämnar uppgifter om, vilka användes i det följande. Analysen grundar sig endast på en femtedel av samtliga fosterbarn, men de absoluta talen har i tabellerna och i texten uppmultiplicerats med fem.

Ålder och börd bland såväl de nyttillkomna och avgångna fosterbarnen som bland samtliga fosterbarn, dvs. från föregående år kvarvarande plus nyttillkomna fosterbarn, visas i ovanstående tabell, där barnen är procentuellt fördelade inom olika åldersgrupper. Av denna framgår, att uä-barnen i regel är betydligt yngre än iä-barnen, vilket också gäller de nyttillkomna i förhållande till de avgångna. Inte mindre än 2 315 av de sistnämnda eller 43 % var emellertid under 7 år, och bland uä-barnen, som utgör något mer än hälften av samtliga fosterbarn, var motsvarande andel inte mindre än 56 %.

Fosterhemmen. För i det närmaste 2/3 av barnen uppges anhörig, t. ex. moder, ha anskaffat fosterhemmet och för 1/3 allmänt organ, t. ex. barnavårdsnämnd.

Tab. P. Fosterbarn i olika åldrar, procentuellt fördelade efter fostermödrarnas ålder. Släktingar och övriga

Fosterbarnets ålder	Antal fosterbarn	Fosterbarn i vidstående åldrar, procentuellt fördelade efter fostermödrarnas ålder							
		under 30 år	30-40 år	40-45 år	45-50 år	50-60 år	60-67 år	över 67 år	
under 4 år	släkt	1 925	6,5	18,4	15,6	22,3	29,6	6,0	1,6
	ej släkt	3 460	15,2	50,7	18,8	10,7	4,5	0,1	—
4—7 »	släkt	2 775	4,5	12,8	10,5	19,8	37,7	12,1	2,7
	ej släkt	2 380	6,3	29,4	23,7	22,1	15,5	1,9	1,1
7—10 »	släkt	3 705	2,2	9,2	6,2	15,7	41,5	19,4	5,7
	ej släkt	2 405	1,7	19,8	20,0	27,2	26,8	3,5	1,0
10—13 »	släkt	3 205	2,8	8,9	5,0	10,3	34,0	27,8	11,2
	ej släkt	2 890	1,0	13,0	17,0	23,0	34,6	9,2	2,2
13—16 »	släkt	2 790	2,2	7,2	7,0	9,0	30,3	27,1	17,4
	ej släkt	3 450	2,2	11,2	13,3	19,9	36,4	12,5	4,6
16 år o. däröver . .	släkt	675	4,4	8,1	5,2	5,2	20,0	28,9	28,1
	ej släkt	755	0,7	9,9	14,6	13,2	38,4	16,6	6,6
Samtliga	släkt	15 075	3,4	10,5	8,0	14,5	34,7	20,0	9,0
	ej släkt	15 340	5,4	24,5	18,0	19,6	24,2	6,2	2,1

För 145 barn har uppgift inte lämnats och där är anskaffaren alltså okänd. Av nedanstående tablå framgår att barnen, i de fall mödrarna anskaffat fosterhemmet, oftare kommer till släktingar än då allmänt organ varit förmedlaren:

	ej släktingar	släktingar	summa
anhörig	26,3	73,7	19 060
allm. organ	91,2	8,8	11 210
Summa	50,4	49,6	1 30 415

Släktingar, som alltså ungefär hälften av barnen vistas hos, definieras här som mor- och farföräldrar, syskon samt föräldrars syskon. Dessa fostermödrar skiljer sig avsevärt, vad åldern beträffar, från övriga fostermödrar, vilket framgår av tab. P. Mer än 3/5 av dem är över 50 år mot 1/3 av de övriga. Visserligen är de fosterbarn, som vistas i anhörigas hem, äldre än de övriga men även om en jämförelse begränsas att gälla barn inom samma åldersgrupper, finner man att de barn, som vistas hos anhöriga, har äldre fostermödrar än de övriga. Detta beror givetvis på att ett

¹ Inkl. 145 barn för vilka uppgift ej lämnats.

stort antal av dessa fostermödrar är far- eller mormödrar till barnen.

Skillnaden i ålder mellan de båda slagen av fostermödrar visar sig också i att de, som är släkt med barnen, har ett färre antal hemmavarande barn under 16 år (egna barn och övriga fosterbarn, adoptiv- eller styvbarn). Detta framgår av nedanstående tablå, där mödrarna är procentuellt fördelade efter barnantalet:

	landsbygd anhörig	städer ej anhörig	hela riket
0 barn . . .	75,6	69,9	75,5
1 » . . .	15,3	21,5	16,8
2 o fl » . . .	9,1	8,6	7,7
S:a fostermödrar	1 898	2 094	1 117
			974
			6 083

I ungefär 3/4 av fosterhemmen finns alltså inga andra barn än fosterbarnet. Inom bestående äktenskap med barn under 16 år kan man uppskatta andelen ett-barnsfamiljer till ca 48 %, två-barnsfamiljer till 33 % och flerbarnsfamiljer till 19 %.

Tab. Q. Fosterbarn, för vilka vårdavgift utgår, procentuellt fördelade efter vårdavgiftens storlek

Vårdavgift per månad	Procentuella andelen barn med vidstående vårdavgift								
	Landsbygd			Städer			Hela riket		
	Släkt	Ej släkt	Tillhoppa	Släkt	Ej släkt	Tillhoppa	Släkt	Ej släkt	Tillhoppa
under 30 kr	33,4	9,7	20,6	21,5	9,9	16,7	29,1	9,8	19,4
30—59 kr	54,7	47,5	50,8	56,9	43,3	51,2	55,5	46,4	50,9
60 kr o. däröver . . .	11,9	42,8	28,6	21,6	46,8	32,1	15,4	43,8	29,7
Samtliga	5 770	6 750	12 520	3 210	2 275	5 485	8 980	9 025	18 005
Vårdavgift i genomsnitt per månad, kr									
år 1952	37	53	46	44	63	52	40	55	48
därav nytillkomna	47	67	60	56	79	68	51	70	63
år 1951	33	47	41	42	59	48	37	50	43
» 1950	31	41	37	39	53	45	33	44	39
» 1949	29	38	34	37	49	42	32	41	36
» 1948	28	35	32	36	46	40	31	38	34
» 1947	27	32	30	34	47	40	29	36	33
» 1946	26	30	28	33	42	37	28	33	31

Vårdkostnaderna för fosterbarn (fosterlegan). För något mer än 1/3 av fosterbarnen har barnavårdsnämnderna inte lämnat någon uppgift om vårdkostnaden. Huruvida detta innebär, att någon vårdavgift inte utgår, är dock ovisst. Då vårdavgift redovisats, har detta oftast inneburit att viss bestämd månadsavgift utgår, och endast för ca 5 % uppges beloppet vara skiftande. I ett fåtal fall redovisas engångsersättning.

Vårdavgifternas storlek per månad framgår av tab. Q. Den var för hela riket 48 kr och högre i städerna, 52 kr, än på landsbygden, 46 kr. Den var inte obetydligt lägre i släktingars hem, där den var 40 kr, mot 55 kr i övriga fosterhem. Som framgår av tabellen var vårdavgifter på under 30 kr pr månad ungefär tre gånger så vanliga i släktingars hem som i de övriga hemmen, där i stället vårdavgifter på 60 kr och däröver var lika dominerande. Av tabellen framgår dessutom att fosterlegan för de nytillkomna låg ca 15 kr över genomsnittet för samtliga fosterbarn.

Sedan 1946 har fosterlegan varje re-

dovisningsår ökat, vilket också framgår av tabellen. Fram till år 1952 har ökningen varit ca 67 % medan under samma tid levnadskostnaderna ökat med ca 30 %. Från år 1948 erhåller dessutom fostermodrarna det allmänna barnbidraget, medan de däremot dessförinnan inte tilläts göra avdrag för fosterbarnet i sin självdeklaration. Hela barnbidraget kan därför sägas utgöra ett nettotillskott som inte kommer till uttryck i statistiken.

Historisk återblick

Trots att antalet barn och ungdomar, som kunnat bli föremål för nämndernas ingripande, ökat från början av 1940-talet, har antalet barn som blivit föremål för sådant visat en anmärkningsvärd konstans. År 1940 var antalet barn under 21 år ca 1 944 000. Antalet hade år 1945 ökat till 1 998 000 och var år 1950 uppe i 2 150 000. Av nedanstående tablå framgår att vid början av 1940-talet ca 40 000 barn var föremål för ingripande, vilket är ungefär detsamma som år 1952. Vid mitten av 1940-talet var antalet visserli-

År	Antal barn och ungdomar			föremål för skyddsupp- fostran eller samhällsvård (samtliga)			föremål för förebyggan- de åtgärder eller om- händer- tagande ¹		under tillsyn som foster- barn ²
	föremål för före- byggan- de åtgärder	som omhändertogs under året (nyttillkomna)	Skydds- upp- fostran	Sam- hälls- vård	Hela anta- let	Skydds- upp- fostran	Sam- hälls- vård	Hela anta- let	
1940.....	2 920	1 010	6 157	7 137	6 516	30 021	36 453	39 149	27 105
1943.....	4 413	1 341	6 658	7 919	7 748	27 716	35 275	39 332	26 488
1946.....	4 583	989	6 916	7 867	7 922	25 539	33 333	37 681	29 198
1947.....	4 768	970	7 132	8 076	7 549	25 213	32 631	37 229	32 718
1948.....	5 057	1 070	7 756	8 788	7 423	25 139	32 409	37 200	35 522
1949.....	5 066	1 058	8 950	9 934	7 314	25 844	32 970	37 809	35 108
1950.....	5 372	1 077	9 239	10 269	7 098	25 741	32 665	37 674	34 593
1951.....	5 931	1 092	9 857	10 875	7 107	26 391	33 276	38 892	33 601
1952.....	7 366	1 029	9 982	10 955	6 919	26 585	33 379	40 370	33 004

¹ utgör nettoantalet barn (utan dubbelräkning) — ² inkl. stockholmsbarn i andra kommuner

gen nere i ca 37 000, den lägsta siffra som noterats sedan statistik började föras år 1928, men avvikelserna är mycket måttliga.

Formerna för barnavårdsnämndernas ingripanden varierar emellertid. Sålunda har den verksamhetsgren, som kallas »förebyggande åtgärder», expanderat starkt. Från år 1940 har antalet barn, som varit föremål för förebyggande åtgärder, ökat med ca 150 %, därav mellan år 1951 och 1952 med ca 25 %. De skyddsuppfostrades antal, som var ca 6 500 år 1940, har efter en ökning fram till 1946 minskat och var år 1952 endast ca 400 flera än år 1940. Däremot har de samhällsvårdades antal, efter en kraftig nedgång fram till år 1943, ökat men är fortfarande ca 3 500 färre än år 1940.

Den bild av utvecklingen, som man får genom att studera samtliga under ett år omhändertagna, (alltså inkl. de från föregående år kvarvarande), är dock mindre riktig. Om vårdtiden minskar genom att bättre behandlingsmetoder kommer till användning vid skydds-

uppfostran eller därigenom att den nöd som framtvingar samhällsvård blir mera tillfällig, så kan hela antalet omhändertagna minska eller vara tämligen konstant, även om antalet nyttillkomna ökar. Större relevans vid en bedömning av utvecklingen äger alltså de siffror, som visar de nyttillkomnas antal. Även dessa framgår av tablån. Antalet nyttillkomna för skyddsuppfostran har sedan år 1940 varit ca 1 000—1 100 per år med undantag för år 1943, då antalet var över 1 300. De samhällsvårdades antal har däremot för varje år alltsedan år 1940 ökat, fram till år 1952 med ca 60 %. I nedanstående tablå är de omhändertagna barnen (nyttillkomna) och de övriga ställda i relation (per 1 000) till hela antalet barn, som kan bli föremål för nämndernas verksamhet. Vid förebyggande åtgärder är här maximialdern beräknad till 21 år, vid skyddsuppfostran till 18 år och vid samhällsvård till 16 år.

	1940	1946	1950	1951	1952
Förebyggande åtgärder	1,5	2,3	2,5	2,8	3,4
Skyddsuppfostran	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5
Samhällsvård	4,4	4,5	5,3	5,7	5,8

II. Barnavårdsmannaskap och bidragsförskott

Barnavårdsmannaförordnanden. Sedan år 1917 skall barnavårdsman alltid förordnas för barn med utomäktenskaplig börd. År 1940 blev det också möjligt för barnavårdsnämnd att förordna barnavårdsman för barn med inomäktenskaplig börd, såvida endast en av föräldrarna har vårdnaden om barnet och denne själv gör framställning till nämnden. I vissa fall kan nämnden, även utan att framställning görs, förordna om barnavårdsman. Åldersgränsen är för båda grupperna av barn 18 år, men förordnandet kan upphöra dessförinnan eller förlängas utöver denna ålder (till 21 år), om förhållandet det medger eller kräver.

Vid slutet av år 1952 var barnavårdsman förordnad för ca 109 900 barn mot 106 000 året innan, vilket innebär en ökning med ca 3,5 %. Förordnandena för uä-barn ökade från 84 940 till 85 934 och för iä-barn från 21 024 till 23 948. Hur utvecklingen varit under ett antal år framgår av nedanstående tablå.

År	Iä-barn	Uä-barn	Samtliga	Per 1000 barn under 18 år
1940	3 548	95 355	98 903	62
1946	9 589	85 135	94 724	55
1952	23 948	85 934	109 882	58

I relation till befolkningen under 18 år har alltså antalet barn med barnavårdsman åter ökat sedan mitten av 1940-talet. Medan antalet förordnanden för uä-barn sedan 1940-talets mitt varit relativt konstant, har däremot förordnandena för iä-barn ökat mycket kraftigt, med mellan två å tre tusen per år.

Ca 4/5 av iä-barnen hade föräldrar

vilkas äktenskap upplösts genom skilsmässodom och 1/5 hade föräldrar som levde under hemskillnad. För något mer än en procent var en av föräldrarna död.

Fastställande av faderskap. En av barnavårdsmannens viktigaste uppgifter är att söka få faderskapet till utomäktenskapligt barn fastställt. Av uä-barnen hade ca 9/10 eller 77 935 faderskapet fastställt. För ungefär 85 % hade detta skett genom erkännande och för 15 % genom dom. För 7 999 barn var faderskapet icke fastställt. Av dessa var 2 182 ej fyllda ett år, 1 350 ett men ej tre år, 4 108 tre men ej sexton år och 359 fyllda 16 år. Andelen barn utan fastställt faderskap var större i städerna, 10,2 %, än på landsbygden, 8,6 %.

Barnavårdsmännen. Antalet barnavårdsmän var år 1952 på landsbygden 1 798 och i städerna 341, vilket tillsammans gör 2 139. År 1951 var motsvarande antal 3 354, 344 resp. 3 698. Den kraftiga minskningen i antalet barnavårdsmän kommer helt på landsbygden, vilket får ses mot bakgrunden av den förut omtalade kommunreformen, som trädde i kraft den 1 januari 1952. Antalet förordnanden i genomsnitt per barnavårdsman ökade från 16 till 31 på landsbygden och i städerna från 150 till 160. För hela landet motsvarar detta 51 barn per barnavårdsman mot 29 år 1951. Att antalet barn per barnavårdsman är så mycket större i städerna än på landsbygden beror på att förordnandet i städerna ofta ges kommunala tjänstemän, vilkas hu-

vudsakliga syssla det blir att fungera som sådan, medan på landsbygden det fortfarande i stor utsträckning ges åt kommunala förtroendemän. Man bör dock inte heller bortse från att befolkningstätheten i städerna gör det möjligt att låta en person vara förordnad för ett större antal barn än på landsbygden.

Det kvinnliga inslaget bland barnavårdsmännen har i städerna alltid varit mycket stort. Redan i början av 1940-talet var mer än hälften av barnavårdsmännen där kvinnor, och andelen har sedermera ökat och var år 1952 73 %. På landsbygden var år 1940 en tiondel av barnavårdsmännen kvinnor. Denna andel har för varje år ökat men var vid slutet av år 1952 fortfarande blott en fjärdedel.

Bidragsförskott. Om fader till ett utomäktenskapligt barn eller till frånskild kvinnas barn är förpliktad att betala underhållsbidrag enligt dom eller avtal men underlåter göra detta, så kan barnavårdsnämnden, oberoende av moderns eller barnets ekonomiska ställning, förskottera detta upp till ett visst

belopp. Detta utgjorde under första delen av år 1952 250 kr men höjdes från den 1 juli till 324 kr. I genomsnitt kunde alltså under året utgå 287 kr. Under året erhöill 32 142 mödrar bidragsförskott för 40 192 barn till ett belopp av 9,35 milj. kr. Jämfört med år 1951, då mödrarnas antal var 31 811 och barnens 38 980, har det utbetalda beloppet ökat från 7,87 milj. kr eller med närmare 19 %. Per barn var det utbetalda beloppet ca 230 kr år 1952 mot ca 200 kr året innan.

Under året återkrävde barnavårdsnämnderna från 21 242 fäder 3,8 milj. kr, vilket är 0,4 milj. kr mer än föregående år, då 21 145 fäder helt eller delvis betalade av sin skuld. Det under året återbetalda beloppet utgjorde 40 % av det utbetalda beloppet mot 43 % under år 1951.

III. Barnhemmen och ungdomsvårdsskolorna år 1952

Barnhemmen. Enligt 40 § barnavårdslagen åligger det varje landsting eller stad som ej deltar i landsting att svara

Tab. R. Antalet barnhem och platser, år 1952

	Barnhem drivna av kommuner		landsting		barnavårdsförbund		förening o. stiftelse		enskilda personer		Samtliga	
	An-tal	Antal platser	An-tal	Antal platser	An-tal	Antal platser	An-tal	Antal platser	An-tal	Antal platser	An-tal	Antal platser
Barnhem inom barnhemsplanen . . .	63	1 753	85	1 732	15	297	63	1 367	—	—	226	5 149
därav												
Spädbarnshem . . .	13	254	17	369	1	25	6	221	—	—	37	869
Mödrahem	6	96	9	131	3	36	4	74	—	—	22	337
Mödra- o. spädb.hem	2	108	6	121	2	65	2	53	—	—	12	347
Upptagningshem . .	38	1 242	37	833	8	156	20	506	—	—	103	2 737
Hem f. varaktig vård	4	53	16	278	1	15	31	513	—	—	52	859
Barnhem utom barnhemsplanen . .	7	176	—	—	1	24	30	544	13	121	51	865
S:a ^{31/12} 1952	70	1 929	85	1 732	16	321	93	1 911	13	121	277	6 014
år 1951	69	1 931	79	1 549	16	338	99	2 008	11	110	274	5 936
» 1950	67	1 945	76	1 451	19	370	115	2 225	16	202	293	6 193

	Hela antalet		Antal platser i barnhemdrivna av			
	barnhem	platser	kommuner	landsting	barnavårdsförbund	föreningar och stiftelser
Barnhem inom barnh.planen	226	5 149	1 753	1 782	297	1 367
Därav i %						
spädbarnshem	16,4	16,9	14,5	21,3	8,4	16,2
mödrahem	9,7	6,5	5,5	7,6	12,1	5,4
mödra- o. spädb.hem	5,3	6,7	6,2	7,0	21,9	3,9
upptagningshem	45,6	53,2	70,8	48,1	52,5	37,0
hem för v.vård	23,0	16,7	3,0	16,0	5,1	37,5

för att erforderligt antal barnhemsplatser av olika slag finns inom landstingsområdet (staden). Varje landsting har därför ålagt att för sitt område utarbeta en plan för barnhemsvårdens ordnande, vilken fastställs av Kungl. Maj:t. De barnhem som innefattas i denna plan kallas »barnhem inom barnhemsplanen». Till anordnandet och driften av dessa barnhem utgår statsbidrag, vilket däremot inte är fallet med övriga barnhem (»barnhem utom barnhemsplanen»). Barnhemmen inom barnhemsplanen drives antingen av landstingen själva eller av kommuner, föreningar och stiftelser.

Efter arten indelas barnhemmen i fyra grupper: a) spädbarnshem, för vård av späda barn, som ej åtföljs av sina mödrar; b) mödrahem för vård av späda barn med mödrar och väntande mödrar; c) upptagningshem, för tillfällig vård och uppfostran samt observation av barn, som fyllt ett år; d) barnhem för varaktig vård, för vård och uppfostran under längre tid av barn, som fyllt ett år.

Av tab. R framgår att det den 31 december 1952 i hela riket fanns 277 barnhem med tillhoppa 6 014 vårdplatser. De flesta av dessa barnhem (226 eller 82 %) var upptagna i barnhemsplanerna. Sedan år 1951 har antalet hem ökat med 3 och antalet platser med ca 90. Nära en tredjedel av barnhemmen inom barnhemsplanen drevs av landsting, något

färre av kommuner resp. föreningar eller stiftelser. Endast ca 7 % drevs av barnavårdsförbund och inget av enskilda personer. Vad platserna beträffar hade landsting och kommuner ungefär 1/3 vardera, föreningar m. m. ca 1/4 och barnavårdsförbunden ca 6 %. Av barnhemmen utom barnhemsplanen tillhörde nära tre femtedelar (och lika stor andel av antalet platser) föreningar eller stiftelser.

Ovanstående tablå visar den relativa fördelningen av antalet barnhem och antalet platser på olika slag av barnhem inom planen.

Omkring 45 % av barnhemmen inom planen var således upptagningshem, ungefär en tredjedel spädbarnshem och mödrahem eller en kombination därav och knappt en fjärdedel hem för varaktig vård. Ungefär samma fördelning erhålles om man ser till platsantalet. De flesta barnhem som drevs av kommuner, landsting eller barnavårdsförbund tillhörde gruppen upptagningshem. Föreningar eller stiftelser drev relativt många barnhem för varaktig vård.

Enligt de årsredogörelser, som styrelserna för barnhemmen insänt till socialstyrelsen, vårdades under år 1952 12 995 barn och 1 343 mödrar på de statsunderstödda barnhemmen. Vidstående tablå visar fördelningen på olika slag av barnhem samt antalet kvarvarande vid årets slut.

Omsättningen var självfallet betydligt

	Antalet vårdade	därav kvar- varande vid årets slut	Antal	%
Spädbarnshem	2 309	608	26,3	
Mödrahem	958	190	19,8	
Mödra- o. sp.b.hem	992	222	22,4	
Upptagn.hem	8 860	1 702	19,2	
Hem f. v. vård	1 219	640	52,5	
Summa	14 338	3 362	23,4	
därav mödrar	1 343	264	19,7	

lägre på hem för varaktig vård än på de övriga barnhemmen. På de förra var inte mindre än 53 % av de under året intagna kvar vid årets slut mot ungefär 23 % i genomsnitt.

Medelantalet vårdade pr dag under år 1952 uppgick till 3 957, vilket framgår av tab. S. Detta innebär att ca 78 % av det disponibla antalet platser utnyttjades. Beläggningen var högst (80 %) inom hemmen för varaktig vård och lägst (74 %) inom mödra- och spädbarnshemmen.

Ungdomsvårdsskolorna. Antalet ungdomsvårdsskolor samt plats- och elevantalet vid dessa var vid slutet av åren 1951 och 1952 följande:

	31/12 1951	31/12 1952
Antal skolor	25	23
» platser	919	809
» elever	1 624	1 515
därav		
utackorderade	26	43
villkorligt utskrivna	866	809
på skolorna	732	663

Under året nedlades två skolor, vilket fick till följd att såväl antalet platser som elever minskade mycket kraftigt. Av eleverna var drygt hälften villkorligt utskrivna.

Under årets lopp har följande förändringar påverkat elevantalet och elevernas placering:

Antal elever som under år 1952	
nyintagits	403
återintagits efter utack. eller villk. utskr.	348
utackorderats	65
villkorligt utskr.	683
slutligt utskr.	403
utskrivits för avtjänande av straff, för annan vård m. m.	109

Elevernas fördelning efter kön, börd och ålder framgår av tablån å nästa sida.

Tab. S. Medelantalet vårdade per dag och dessa i relation till hela antalet disponibla platser, år 1952

	Kom- muner	Lands- ting	Barna- vårds- förbund	För- eningar o. stiftelser	Samt- liga
a) Medelantalet vårdade per dag					
Spädbarnshem	214	277	14	153	658
Mödrahem	82	78	25	62	247
Mödra- och spädbarnshem	89	93	34	40	256
Upptagningshem	934	641	132	413	2 120
Hem för varaktig vård	¹ 21	230	14	411	676
Samtliga	1 340	1 319	219	1 079	3 957
b) Beläggning					
Spädbarnshem	84,3	75,1	56,0	69,2	75,7
Mödrahem	85,4	59,5	69,4	83,8	73,2
Mödra- o. spädbarnshem	82,4	76,9	52,3	75,5	73,8
Upptagningshem	75,5	77,0	84,6	81,6	77,6
Hem för varaktig vård	¹ 87,5	86,8	93,3	78,6	80,5
Samtliga	76,9	77,2	71,8	81,4	77,9

¹ endast 2 av 4 hem medtagna.

Antal elever ^{31/12} 1952 ..	I skolorna	Villk. utskr. eller utack.	Vårdsätt			
			I skola	därefter utack.	villk. utskr.	
därav, %,	663	852				
pojkar	74,5	69,4	Antal elever	403	24	392
ä-barn	83,0	80,0	därav vårdade nedanstående antal dagar			
i åldern			— 300	70	11	40
7—15 år	30,5	8,7	300— 500	131	2	67
15—18 »	43,0	42,5	500—1 000	127	5	174
18— »	26,5	48,8	1 000—1 500	46	5	81
			1 500—2 000	22	1	22
			2 000—2 500	5	—	6
			2 500—3 000	2	—	2
			Vårdtid, medelantal dagar per elev	662	557	799

Ca hälften av de utackorderade eller villkorligt utskrivna eleverna var således över 18 år mot drygt en fjärdedel av de elever, som vistades på skolorna.

Den tid de 403 elever, som slutligt utskrevs under året, vistats på ungdomsvårdsskola, varit villkorligt utskrivna eller utackorderade framgår av vidstående tablå:

Praktiskt taget samtliga elever som slutligt utskrevs hade alltså dessförinnan blivit villkorligt utskrivna. På skola hade de i genomsnitt vistats 22 månader, varefter de varit villkorligt utskrivna under en tid av ca 27 månader.